

Editorial L'ESCOLA I LA DEFENSA DE LA DEMOCRÀCIA

Hi ha encara avui una gran fascinació per l'escola republicana. Resulta lògic, si tenim en compte l'edat de les tenebres amb què el franquisme va condemnar l'educació del nostre país. Certament, la breu i fràgil etapa republicana va creure que l'educació havia de servir per millorar la societat mitjançant la cultura, el paper igualador de les aules, la difusió d'una cultura humanística i la pràctica dels valors democràtics. Ara bé, sobretot, l'escola republicana era com una promesa d'un món millor, la possibilitat de tocar el mar per a qui mai no l'havia vist.

Una història com aquesta va ser l'eix central d'una interessant exposició al Museu Marítim, que tenia com a fil conductor el mont-roigenc Antoni Benaiges (1903-1936), un mestre rural a Bañuelos –a la Castella profunda–, introductor de les tècniques Freinet a l'Estat espanyol, renovador de la pedagogia i que va prometre als seus alumnes que els portaria a Mont-Roig del Camp, a fer-los conèixer la Mediterrània. No va poder ser. El feixisme espanyol experimentava una obsessió malaltissa per l'eliminació física dels mestres. Detingut, torturat, afusellat i enterrat en una fossa comuna, el seu destí va ser molt semblant al de tots aquells que, a l'Estat espanyol, sempre han somiat en una societat democràtica, culta, igualitària i solidària. El feixisme espanyol, tal com va reflectir també el relat de Manuel Rivas –portat al cinema– *La llengua de les papallones* va assassinar, torturar, humiliar i depurar un magisteri que considerava un perill per a la deriva reaccionària i la misèria cultural planificada que es va perpetrar al llarg de dècades, i on encara molts, avui, s'emmirallen.

L'escola és i serà un camp en conflicte. A pocs se'ls escapa que és una institució on l'enginyeria social pot resultar una temptació irresistible. La idea que és possible reconfigurar la societat a partir del control de les aules ha estat una constant de tots els règims i ideologies. És per això que, des dels inicis, hi ha una disputa ferotge pel seu control, que tot sovint es materialitza en reformes que tracten de reconduir-ne l'orientació cap a determinades opcions ideològiques, o bé en la pressió i/o repressió als docents perquè actuïn d'acord amb els desitjos i principis dels grups dominants si no volen ser apartats de la seva feina. És per això que la professió docent que, en termes generals, i el mestre Benaiges n'és un bon exemple, col·lectivament tendeix a assumir valors humanístics i democràtics, és massa sovint percebuda com una molèstia, una nosa, i en moments involutius o conflictius socialment, com una amenaça que cal reprimir.

Els episodis de la causa general contra el republicanisme a Catalunya a partir dels fets d'octubre de 2017 han tingut com a conseqüència un seguit de de-

núncies contra aquells mestres i professors que han defensat la llibertat d'expressió o que s'han atrevit a denunciar l'actitud repressora de les forces policials i grups feixistes contra la comunitat educativa. També hem assistit al fet que determinades forces polítiques han animat la gent a denunciar aquells docents que no semblen d'acord amb la política de repressió oficial o que defensen la immersió lingüística, o que porten el llaç groc en denúncia contra el fet que a Catalunya hi hagi presos polítics i, com a conseqüència, també hem assistit a un repugnant assetjament mediàtic que ha fet molt de mal a molts professionals.

Tanmateix ens equivocariem si penséssim que això és una casuística pròpia només de casa nostra, la deriva reaccionària i autoritària que vivim a l'Estat espanyol no es pot tampoc separar del que passa a escala global. El mateix esperit inquisitorial contra els docents catalans es pot trobar al Brasil de Bolsonaro, on s'incita a denunciar els docents amb un esperit progressista, o a Polònia, on es prohibeix qüestionar la història oficial, o a qualsevol altre país on hi hagi un retrocés pel que fa a les llibertats personals i fonamentals.

Ara bé, aquest fenomen, que no pensàvem quan fa quatre dècades USTEC-STEs (IAC), STPV i STEI van començar a treballar, que tornaria a succeir, sovint va molt més enllà d'una dimensió exclusivament política. Com ens mostren bona part de les col·laboracions d'aquest número especial, la implementació de polítiques neoliberals tenen com a complement imprescindible la censura i la degradació de les llibertats sindicals. Per poder fer una escola al servei del capitalisme global, és necessari silenciar les veus dissidents, atacar els docents -i molt especialment les organitzacions que els defensen- i esterilitzar el discurs de l'escola envers la suposada neutralitat de la tecnocràcia. Allò que passa a Colòmbia, Mèxic, Argentina o Grècia no és pas gaire diferent del que s'esdevé als Països Catalans.

De la mateixa manera que hi ha un fil roig que uneix en el temps i l'espai totes les lluites i resistències, també hi ha un "fil negre" que enllaça totes les opressions, de les passades a les actuals. I ara per ara, opressió política, intolerància ideològica i capitalisme neoliberal van estretament lligats en aquesta deriva negativa que vivim en aquests temps difícils. És per això que l'escola, i els docents, han de continuar lluitant, potser més heroicament que mai, en defensa de la democràcia. Un compromís que implica treballar, cada dia, a les aules, als claustres, als consells escolars, a l'espai públic, al carrer, per la llibertat, la tolerància i la igualtat.